

DE PIJP - LEGENDARISCH INSTITUUT

DOOR JORIS BODDAERT

Matglas... ouderwets, degelijk matglas. Dat ontdekt u wanneer u voor de gevel staat van Bierhandel De Pijp aan de Gaffelstraat 90a. Dit matglas wordt sedert juli 1988 bij zonnig weer afgedekt door een keurig rolscherm, een nouveauté in de lange (negentig jaar!) Pijp-historie. Dat zelfde rolscherm kan een voorbode zijn van een definitieve afbraak van dit laatste evennummers-huizenblok aan de Gaffelstraat. 'Ha, ha laat me niet lachen, De Pijp slopen? Zoiets zal ècht nooit gebeuren!' Ja, pas op. De Titanic kon ook niet zinken. Dat zonnenscherm werd ineens noodzakelijk doordat het blok huizen aan de overkant van De Pijp voorjaar 1988 onverbiddeijk tegen de vlakte ging. We hebben het over de westzijde, dus de zon kreeg op nummer 90 's middags eindelijk vrij spel.

Niets heeft het eeuwige leven, ook niet de Pijp-Gaffelstraat. Vooral in het Oude Westen heeft de slopershamer al geruime tijd vrij spel, dus ooit, eens sneuvelt, waarschijnlijk onverwacht, ook dat laatste vooroorlogse huizenblok aan de Gaffelstraat... Maar ach, laten we optimistisch blijven, De Pijp haalt op z'n vertrouwde plek minimaal het jaar 2000 en daarna zien we wel weer verder!

'Bierhalle' De Pijp werd in 1898 opgericht door G.J. Spruyt aan de Gelderschekade 12 en werd in de loop der jaren een geliefd plekje voor veel dorstige Rotterdamse 'heeren'. Het Duitse bombardement van 14 mei 1940 betekende het abrupte einde van De Pijp-Gelderschekade, maar na drie maanden ging de bierhandel al weer open op het huidige adres aan de Gaffelstraat.

Wat de voor- en naoorlogse historie van De Pijp betreft verwijs ik graag naar het in november 1988 uitgekomen jubileumboek 'Bierhandel De Pijp; de geschiedenis van een Rotterdams instituut voor maatschappelijk verkeer' (eindred. H. Baaij, Veen Uitgevers, Utrecht).

In dat boek wordt door diverse auteurs een schat aan interessant feitenmateriaal aangedragen, het enige wat echter ontbreekt is een exacte beschrijving van het interieur van De Pijp anno 1988. Op een rustige dinsdagmiddag in september van dat jaar heb ik een to-

tale inventarisatie van het interieur gemaakt ten dienste van komende generaties.

De voorgevel bleef al die jaren onveranderd. Goed, het houtwerk kreeg afgelopen zomer een fris (wit) verfje, maar daar blijft het bij. Nog steeds het ovalen Heineken-uitgangbord en nog steeds dezelfde houten toegangsdeur. Vroeger was die deur meestal gesloten en opende eigenaar Cor van der Valk na een krakkemikkig belletje meestal persoonlijk het luik om te zien welk persoon zijn 'heiligdom' wilde betreden. Anno 1988 staat de deur voor iedereen open en eigenlijk is dat ook maar beter, want 'only the goodies will return'.

In de voordeur zijn tegenwoordig een drietal bordjes geschroefd: 'Stadsherbergier van Gezelschap Rotterdam', 'Etablissement van Corvo Rarior Albo' en 'Jaarclub De Boemerang, 13-2-47' met H.S. Gonggrijp als president. 'On revient toujours à son premier amour' staat er onderaan deze laatste koperen plaquette, een frase die menigeen ter harte gaat...

Rechts van de toegangsdeur staat nog de zestiger-jarentekst: toegang V.M.O., leden van Kon. De Maas, Rott. Manège. Deze witte letters zullen jaar na jaar steeds meer vervagen.

VOLLE TAFELS

Het kleine gangetje is al die jaren niet veranderd, links in de hoek de telefoon, rechts een enorme spiegel, waarin ik vooral vroeger (dag dames) altijd even m'n haar moest fatsoeneren. Tja, en dan na drie stappen hoor je er ineens helemaal bij. Rond zeven uur 's avonds uitsluitend volle tafels met vrolijke mensen die eten en drinken. Oh, hoe dikwijls heb ik niet die paar ontspannen stappen gezet naar één van de tafels, met daarop steevast het servettenhoudertje, een asbak en het klassieke peper-zout-mosterdstelletje?

Gemiddeld tien keer per jaar sedert 1960. Een kleine driehonderd bezoeken, zonder enige wanklank. Inspiratie, nieuwe vriendschappen en veel, heel veel plezier. Met m'n grote jeugdliefde Thea 'eventjes' een biertje drinken, met m'n cricketteam uitbundig lallen, uh... zingen, de koffergrammofoon mocht van Cor op tafel. Met m'n broer Rob van tevoren bij John speciaal om 'duif' vragen, oh, dat was smikkelen...

Ter zake, een nauwkeurige beschrijving van het interieur, met name de vier wanden is een schier ondoenlijke taak, dus zal ik me tot de hoofdzaken beperken. Ik zal als een schilder met z'n palet

trachten een aantal details naar voren te brengen, een honderd procent reconstructie is van De Pijp niet mogelijk, daarvoor valt er te veel te bewonderen.

Vanuit het groezelige plafond steken drie grote, witte ronde lampen. Ze branden vaak en geven een zee van gezellig licht. Naast de middelste hangt een kartonnen vogel en iets daarvoor aan een koord een grote oranje reddingsboei met de tekst: Wilming Ton Dei. Achterin het etablissement staan vier lange tafels in de lengte, met aan de linkerkant achttien en rechts twintig houten stoelen. Achterin de hoeken staan krukjes gereed om bij een vol huis toch nog bij te kunnen schuiven. In het midden van De Pijp staan twee tafels dwars geplaatst met als zitplaats vier houten banken. Naast de eerste is een extra tafeltje geplaatst met vier stoelen, vooral tijdens 'ijsdagen' een geliefd plekje, want u zit daar half in het fornuis.

In De Pijp is iedereen gelijk, maar de drie tafels bij de ingang stralen iets autoritairs uit en zijn dikwijls bezet door 'recidivisten', die van tevoren telefonisch beslag leggen op hun vaste stek. Vaak is die plaatsaanduiding niet eens nodig en worden die oudgedienden daar automatisch door het personeel geplaatst. Dat oergezellige hoekje bestaat uit vier tafeltjes: twee langwerpige aan elkaar, tegenover deingangswand en daar haaks op twee unieke pythagoras-tafeltjes met in totaal zeven stoelen en drie geriefelijke banken.

Als een rijksambtenaar van de fiscus heb ik alle zitplaatsen opgeteld: 20 + 12 + 10 + 38 maakt in totaal tachtig, maar oh, vergeet u alstublieft die cijfers, ze zijn totaal overbodig en slechts bedoeld voor... precies, toekomstige historici.

De wand bij de ingang hangt net als de overige drie wanden vol attributen, rariteiten, posters, foto's en uiteraard ook losse teksten, zoals 'Hij heeft maar een klein gaatje in z'n keel, maar dat kost hem veel geld': Bach: XIII-II. De vier wanden zijn één grote nostalgische Pijp-trip, aangevuld met een kleine honderd stickers, die alle maatschappelijke ontwikkelingen anno 1988 keurig verwoorden.

De linker wand van voor naar achteren in chronologische volgorde: Studentenalmanakken op een plank, een rommelig houten kastje met twintig vakjes, waarin het beroemde dassenboek, grote foto Gelderschekade, kleurenfoto van Cor tussen zijn 'studenten', dominostenen op een plank. 'In memoriam Cor van de Pijp' door E.G.M. Driebeek, de kop van Kees van Dongen in brons, een



50. Interieur van De Pijp. Foto Levien Willemse.

prent van Don Quichotte en een herinneringsfoto van Cor van der Valk. Iets verder een vrolijke foto van een dames-hockeyteam, met op de truien netjes: De Pijp. Eigenaar John van de Wel: 'De enige keer dat de zaak iets aan sponsoring heeft gedaan. Het betreft het laagste dameselftal van "Rotterdam", een leuk stel meiden met allemaal een haarband van Coen Baljon en ook allemaal een onderbroek van Alfa Romeo'.

De humor ontbreekt niet aan de wand, getuige een oorkonde voor drs. H.J. Ketelaar die zich als 'buitengewoon internationaal public relations manager' voor De Pijp verdienstelijk heeft gemaakt. Als dank mag hij: a. Gratis eten (paddestoelen niet verplicht) en drinken in De Pijp op zon- en feestdagen; b. Bij totale slijtage zijn Pijp-stropdas vervangen.

Op 24 april 1976 werd door een groep vrienden in Den Haag 'corvo rarior albo' opgericht, hetgeen betekent: zeldzamer dan de witte raaf. Hun vriendschapsakte hangt aan de muur. Pal er naast een fictieve stamboom van de Van Henegouwens, samengesteld door 'eeuwig student' Flip van Dok.

Een zekere P.G. Meijers schilderde fraai het interieur in 1983 en onder het schilderij hangt de zogenaamde 'kleine kaart' met nog altijd 'Zo'n apparaat' (f 8,50), Sneetje 'Uit de kunst' (f 6,50), Sneetje 'Luc Lutz' (f 4,00) en een Sneetje 'Will' (f 7,50). Die prijzen zijn al jaren hetzelfde, wie weet uit een gezellig soort traditie. Een prachtige groepsfoto in de oude Pijp medio 1910, waar volgens ingewijden Prins Hendrik pontificaal tussen staat. Een groepsfoto van Nijgh-medewerkers met het 'allerbeste' voor 1975. Het Rotterdam-gedicht van Jan Prins in een houten lijstje en de 'meermannen' van het R.S.C. uit '66, eveneens op hout.

ACHTERWAND

De achterwand is even simpel als doeltreffend. In het midden een fonteintje, daarboven een sigarettenautomaat met slechts drie merken: Dunhill, Marlboro, nogmaals Marlboro en Caballero. Weer daarboven een klok die akelig gelijk loopt. Links de heren-w.c., rechts mogen de dames. Welk bord hangt er schuin boven het damestoilet? 'Aanvoer stieren uitsluitend via andere ingang'. Zeker zo leuk, links van de 'Heeren Waterplaats': 'De overtocht van den Stukdijk met ander vee dan jaagpaarden is verboden'.

Boven de heren-w.c. een schoolbord met in krijt geschreven de witte wijnen: Pouilly Fumé: f 38,—; Chablis, 1er cru: f 49,—; Muscadet: f 27,—. Het lijstje rode wijnen prijkt boven de 'da-

mes': Beaujolais: f 33,—; Morgon: f 39,—; Côte-du-Rhône: f 29,—.

Zou de dames-w.c. net zo erg met teksten beklad zijn als de heren? Ik zei het al, het was een stille dinsdagmiddag, dus ik heb het er op gewaagd: in één woord keurig. Een lange spiegel met daaronder heel slim een plank voor de opmaak-spulletjes. Een paar onschuldige tekstjes, zoals 'spiegeltje, spiegeltje aan de wand, wie is de mooiste van het land' van Danitsja 8 '88 en heel oprecht: 'Nu ben ik hier voor de 100ste keer, dus nu moet het maar!'

Bij de heren gaat het heel wat grover toe, geen enkele kalkbeurt die daar iets aan verandert. U kunt al die mededelingen staande rustig bestuderen en 'als u die tekst uiterst rechts kunt lezen, pist u op dat moment over uw rechter schoen'.

MENU'S

Vanaf rechtsachter richting keuken: oorkonde waarbij Cor benoemd wordt tot erelid t.g.v. het 18de lustrum van het Utrechtsch Studenten Streek Gezelschap 'Roterodamum'. Foto-collage, foto van groenen, foto bestuur R.S.C. uit '63, vlaggetje Trefoil, enorm stuurrad met daaraan twee damesschoentjes. Daarnaast zo'n beetje het belangrijkste: vier fikse schoolborden met menu-lijsten:

Hors d'oeuvres: toast ger. zalm: f 12,—; escargots charentais: f 9,—; potages: kervelsoep: f 4,50; desserts: bosbessenparfait: f 7,—; fromages: plateau: f 8,—.

Spécialité (wisselen): Plateau fruits de mer: f 19,—; Zeeuwse oesters (½ dozijn): f 18,—; filet de perche vaclusienne: f 24,—.

Viandes: vijf soorten entrecôte, waaronder een dubbele au roquefort: f 30,—; scalopini romana: f 24,—; boeuf Stroganoff: f 19,—; capucijnerschotel f 17,—; spaghetti Bolognese: f 15,—; geb. lever garni: f 16,—; kip Bombay: f 13,—.

Poissons: gebakken poon: f 18,—; scholfilet: f 18,—; gepocheerde kabeljauw: f 22,—; gekookte mosselen: f 21,—.

Heeft De Pijp ook ramen? Jawel. Pal boven de menukaart, maar wel eentje met tralies.

Op 19 november 1982 dichtte Heinz Polzer onder andere: 'Door welke wereldsteden ik ook zwalk, toch keer ik steeds terug naar Rotjeknor, want daar vind ik de mooiste aller tenten, te weten van de onvolprezen Cor'. Naast dit ingelijste gedicht hangt zeer prozaïsch een brandblusapparaat, wat nuttig kan zijn met dat enorme fornuis waaruit negen pitten vuur spuwen.

KEUKEN

Over de keuken gesproken, die is nog precies even rommelig als vroeger, maar dat geeft de zaak juist z'n charme. Een aardige anekdote uit begin jaren zestig: op een zaterdagavond kwam ik met m'n vriendjes Pieter Feith, Jaap Kamp en Dolf Peterson De Pijp binnen. Zo vol hadden we het nog nooit gezien, er kon echt niemand meer bij. Cor had duidelijk medelijden met ons, helemaal uit Kralingen komen fietsen en dan gelijk weer afdruipten. Hij troonde ons mee naar de keuken, zette een klaptafel neer en een paar stoelen en zei met een glimlach: 'Jullie eten vandaag hier, maar je weet het, schillen op de grond' (Cor gooide steevast op vrijdag- en zaterdagavond rond tien en een enorme hoeveelheid olienoten over de tafels).

Het hoekje boven het koffiezetapparaat en de kassa hangt uiteraard weer helemaal vol met o.a. een foto van Kees van Dongen, diverse plaquettes en niet te vergeten tweehonderd tot driehonderd fraaie stropdassen, handig vastgeniet rond een verwarmingsbuis. Een houten biertap, een rek vol met wijn en tenslotte tegen dat genoemde matglas een houten stellage met daarop veel bijzondere flessen 'gedistilleerd'.

Rechts van de 'garderobe', half verborgen aan de muur hangt de vergunning d.d. 22-10-1982 ten name van Robert Adrianus v.d. Wel: 7-12-1943 en Johannes Mook: 12-1-1949. De oppervlakte van het café-bedrijf? 68,27 vierkante meter. Hoeveel lol kun je met z'n allen niet beleven in zo'n kleine ruimte!

In mei 1984 ontving ik van John op een avond een beetje onverwacht een Pijp-das. Ik schreef in z'n boek eerlijk dat ik geen dasdrager ben, maar dat ik met dit exemplaar ècht blij was. Ik beloofde John de das in De Pijp te dragen. Nu komt het aardige van het verhaal: iedere Pijp-das heeft heel komisch een eigen nummer. Mijn nummer? Uiteraard willekeurig: 272. Precies een jaar later kom ik met m'n gezin aan de Mathenesserlaan te wonen, zo'n vierhonderd meter van De Pijp. Ons huisnummer? Precies, u raadt het: 272.

Geloof u mij dat ik me met Bierhandel De Pijp zeer verbonden voel...